

Lars S. Vikør:

Kommentarar til reviderte retningsliner for normering av bokmål og nynorsk

Truleg burde det tidleg i dokumentet (som nytt kap. 3?) gjevast eit kortfatta oversyn over dei delane eller aspekta av språket, kalla "nivå" eller "domene", som den offisielle normeringa omfattar, ikkje omfattar, eller delvis omfattar. Altså ei liste over sentrale stikkord som uttale, ortografi, morfologi (bøyings- og ordlagingsmorfologi), ordtilfang (med terminologi, importord og namn som særgrupper), semantikk (normering av tyding, som er sentralt særleg innanfor terminologi, til skilnad frå ordtilfanget elles), idiomatikk (form og tyding på ordlag og uttrykk), syntaks, og teiknsetting, forkortingar og andre skrivereglar. For kvart punkt kunne ein da kort markere om det ligg innanfor Språkrådets normeringsansvar eller ikkje (eventuelt berre er emne for rådgjeving). Der dette ikkje er opplagt, som t.d. under ordtilfanget, kunne ein skissere ei avgrensing av normeringsansvaret. For meir kompliserte problemstillingar kunne ein vise til lengre kapittel lenger ute i teksta (kap. 8-12 i utkastet). Dette vil kunne gjere den vidare framstillinga, ikkje minst bolken om "prinsipp", klarare og meir systematisk.

Om "prinsippa" (kap. 6.2 og 7.2):

Dei fleste prinsippa er greitt oppsett og beskrivne, dei handlar om målsettingar for normeringa (sjølvstende, stabilitet, stramheit, enkelheit, tradisjonalisme, tilpassing til språkbruk i skrift og tale). Tre av dei er litt problematiske:

Bruksprinsippet (6.2.3, 7.2.3): Eg foreslår at ein enten kallar det "Språkbruksprinsippet" (tilnærming eller tilpassing til språkbruken) eller går tilbake til det fagleg meir eintydige "ususprinsippet", der *usus* da sjølv sagt må forklarast, men det kan gjerast kort og enkelt. Elles kan ein her legge til at Språkrådet bør vere merksam på dei digitale retteprogramma som "normagentar" og gjerne få laga ei utgreiing om "interaksjonen" mellom desse og dei "usus-bilda" som korpus søka gir. Det bør vere med i vurderinga når Språkrådet tar standpunkt i konkrete normeringsspørsmål.

Talemålsprinsippet (7.2.6 pluss siste avsnittet i 6.2.3 og 7.2.3): Her er det ein ubalanse mellom bokmål og nynorsk som delvis har samanheng med grunnlaget for sjølve målformene, men som også gir ei unødvendig uklarheit - ikkje minst fordi det ikkje er skilt klart mellom standardspråksbasert og dialektbasert talemål. Punkt 7.2.6 innanfor nynorsk gjeld primært dialektformer (å inkludere "normaltalemålet" her vil på sett og vis innebere ei sirkelslutning). Siste avsnittet under 7.2.3 er meir uklart og framstår mest som ei overflødig avskrift frå bokmålsreglane. Eg trur det kan gå ut utan at det kan tolkast som ei realitetsendring. For bokmålets del består likevel tvitydigheita i bruken av "munnleg språk": Det går ikkje fram om dialektalt talemål i bokmålsbrukande distrikt skal kunne "tas hensyn til", eller det berre skal vere bokmålsbasert standardtalemål. Det forsterkar uklarheita at grenselinene mellom desse er uskarpe, og ulike i dei ulike (bokmålsbrukande) landsdelane. Eit tilleggsmoment er at munnleg, til vanleg uformell, språkbruk, kan skilje seg så sterkt frå vanlege skriftkonvensjonar at normerarane må vurdere den ortografiske forma og ikkje berre førekomst og bruksmåte, særleg om det er vanskeleg å finne data i skriftlege kjelder. Eit anna moment er at mange folkemålsformer, ikkje minst *a*-former, er komne inn i standardspråksbasert bokmålsk talemål utan regional avgrensing, mest i uformell stil, men ikkje berre. Bokmålet har dermed også ei forsterka motsetning mellom talemål og skriftspråk som desse reglane bør forhalde seg til. Såleis bør spørsmålet om eit talemålsprinsipp

tilsvarande (men ikkje nødvendigvis identisk med) avsnitt 7.2.6 vurderast også for bokmålet, presisert som eit omsyn å ta ved normendingar, ikkje ein generell del av normgrunnlaget.

Ordtilfangsprinsippet (6.2.7, 7.2.8): Dette er ei meningslaus formulering av eit "prinsipp", i og med at ordtilfanget er ein integrert del av språket og ikkje eit "prinsipp" som ein kan følge eller la vere å følge, eller ei "målsetting" som ein kan vere for eller imot. Det er bl.a. denne typen spesifiseringar eg meiner høyrer heime i eit domeneoversyn i starten av teksta, sjå ovanfor, og ikkje i eit prinsippoversyn.